

i dávno zapomenutých pozdějších textů. Trvalým výsledkem této odříkavé a trpělivé práce byly katalogy rukopisů, které sestavil buď sám, nebo ve spolupráci se svým zvěčnělým přítelem prof. Čádou. Tato díla znamenala vytyčení nových měřítek pro soupisové práce, představující i v mezinárodním srovnání vysoce respektované hodnoty. S pocitem hořkosti si právě v této chvíli uvědomujeme, že pro cizí liknavost se nedožil vydání vynikajícího katalogu středověkých rukopisů olomoucké Státní knihovny, který bude možno klást po bok nejvýznamnějším dílům toho druhu.

V krátké připomínce zvěčnělého vědce není možné podat přehled jeho rozsáhlého vědeckého odkazu. Ale všechna jeho díla, i třeba nerozsáhlé články, jsou svědectvím jeho vědecké poctivosti, která nedovolila vyslovit neuvážený či předčasný soud. Jeho odpovědný přístup k badatelským úkolům se projevoval vždy především dokonale zjištěným základem pramenným, uváženým přesným hodnocením, mimořádnou znalostí literatury a precizní formulací dosažených závěrů. Výsledkem jeho úsilí pak byly snad neokázalé, ale vždy plně spolehlivé výsledky, které vždy posunovaly hranice dosavadního vědění.

Jiří Kejř

In memoriam profesora Václava Budila

V krátkej dobe postihla československú právnu romanistiku ďalšia bolestná strata, keď dňa 14. 2. 1982 zomrel v Bratislave vo veku 87 rokov profesor rímskeho práva dr. Václav Budil. Jeho odchod je smutnou príležitosťou zamyslieť sa chvíľu pri circulum vitae univerzitného profesora, ktorý sa podieľal na zrode bratislavskej univerzity a zvlášť jej Právnickej fakulty.

Václav Budil sa narodil 1. 9. 1894 v Prahe. V roku 1914 s vyznamenaním ukončil gymnaziálne štúdiá, ale prvá svetová vojna mu zabránila bezprostredne pokračovať v univerzitných štúdiách; pre ťažké hospodárske pomery nastúpil do štátnej služby pri zemskej politickej správe v Prahe. Po vytvorení samostatnej Československej republiky zapojil sa do prác pri budovaní slovenského vysokého školstva. Prichádza do Bratislavy a začína pôsobiť najprv ako administratívny pracovník Univerzity Komenského, potom od roku 1921 ako vrchný rektorátny komisár. Ešte pred príchodom do Bratislavy sa zapísal na Právnickú fakultu Karlovej univerzity, ale štúdium ukončil v Bratislave (1924), kde bol v roku 1925 promován na doktora práv.

Po ukončení vysokoškolského štúdia stále zostával pôsobiť vo svojej funkcii na univerzite a popritom sa intenzívne venoval vedeckému výskumu v odbore rímskeho práva, v ktorom sa habilitoval v roku 1932 na základe spisu *Pericutum* v trhové smlouvě podle práva římského (Bratislava 1931, IV + 212 strán).

Ako súkromný docent začal od roku 1934 prednášať rímske právo. V roku 1937 bol vymenovaný za mimoriadneho a v roku 1939 za riadneho profesora rímskeho práva.

Po dobu svojho pedagogického pôsobenia na fakulte vykonával profesor Budil celý rad akademických a administratívnych funkcií. Bol dekanom fakulty v šk. r. 1945/1946 a prodekanom v šk. r. 1946/1947. Bol riaditeľom Seminára a neskôršie Ústavu rímskeho práva (1934—1945) a riaditeľom Ústavu pre telesnú výchovu na vysokých školách v Bratislave (1939). Predsedal zboru skúšobných komisárov pre štátne skúšky historickoprávne, bol členom komisie pre štátne skúšky právovedecké a štátovedecké a členom stavebnej komisie univerzity (1938, 1948). Istý čas viedol aj Ústav medzinárodného práva verejného (1945—1949) a Ústav medzinárodného práva súkromného a porovnávacej právnej vedy (1948). Bol tiež členom Učenej spoločnosti Šafárikovej a Slovenskej učenej spoločnosti. Študoval na univerzitách v Mníchove, Aténach, Ríme, Bologni a Lipsku. Pravda, za týmto strohým štatistickým výpočtom stojí profesor Budil ako človek pracovitý, svedomitý, človek vynikajúcich ľudských kvalít, taktný v spoločenskom vystupovaní, zdvorilý a korektný.

Jeho životný portrét by však nebol úplný, keby sme krátko nespomenuli aj činnosť vedeckú. Tu možno povedať, že na jeho vedecký rast nemalý vplyv mal český právny romanista Otakar Sommer, profesor rímskeho práva na bratislavskej univerzite (1921—1928) a neskôr aj ďalší český romanista pôsobiaci v Bratislave — profesor Miroslav Boháček (1928—1933). Obaja títo vynikajúci predstavitelia našej vedy rímskeho práva usmerňovali Budilove začiatky na špeciálny odbor starovekých právnych dejín, ktorému sa mal popri rímskom práve venovať — na právnú papyrológiu. Už v roku 1928 vychádza v rámci Sommerom redigovaných Prací ze semináře práva římského komparatistická štúdia Arrha sponsalicia, v ktorej zreteľne vidno budúce vedecké zámery začínajúceho historika starovekých právnych dejín.

Aj v ďalších prácach sa profesor Budil ako jeden z mála našich právnych romanistov v rozsiahlej miere venoval nielen právu rímskemu, ale aj egyptskému, gréckemu a orientálnemu vôbec. Napomáhal mu k tomu hlavne polročný študijný pobyt v Mníchove (1932—1933) u skvelého nemeckého romanistu a vynikajúceho znalca právnej papyrológie — Leopolda Wengera, vtedy riaditeľa slávneho seminára Institut für Papyrologie und antike Rechtsgeschichte. Budilov pobyt v mníchovskom papyrologickom ústave sa zameriaval predovšetkým na štúdium vnikania gréckych právnych prvkov do práva rímskeho, a to na špeciálnej otázke reskriptového procesu. Zoznámil sa aj s ostatnými mníchovskými romanistami, neskôr vedcami veľkého mena (Rudolf Düll, Erwin Seidl, Ludwig Schnorr von Carolsfeld), študoval grécke a byzantské dejiny u Waltera a Dölgera. Výsledkom veľmi užitočného pobytu bola štúdia nazvaná Hypografé jako předchůdce císařského reskriptu římského práva (1936).

Po návrate z Mníchova profesor Budil usilovne pokračoval v začatom

bádateľskom zameraní. Z právnej grécistiky napísal dve krátke pojednania, jedno o gréckom občianstve: Povaha státního občanství (občanského práva) v starém Řecku. Z dějin pojmů státního občanství a státu (1936), a druhé o interrupcii: Antické názory na vyhnání plodu (1937), z právnej romanistiky uverejnil dve state: Problém t. ř. věcné smlouvy v právu římském (1939) a Případ koreálné obligácie s alternativním plněním (1946).

Posledné jeho publikácie sa týkajú právnej vedy, a to jednak modernej: Vzpomínáme na Otakara Sommera (1941) a jednak starovekej: Gaius noster (1969). Pre úplnosť je potrebné ešte upozorniť na niekoľko recenzných článkov (1929—1941) posudzujúcich práce domácich a cudzích romanistov (Sommer, Boháček, Rebro, Korošec) a drobný príspevok zvaný O postavení římského práva v právnickém studiu v Ročenke PF UK 1934/1935.

Ani po odchode do dôchodku neprestal profesor Budil ďalej pracovať. Popri praktickej právnickej činnosti usilovne študoval pramene rímskeho práva a najmä problém rímskej rodiny (familia), k čomu mu dala podnet monografia talianskeho romanistu Perozziho. Plne sa v tomto smere sústredil na výklad pojmu „auctoritas“ a pokúsil sa analyzovať jeho výskyt v právnických i neprávnických prameňoch. Táto práca zostala, žiaľ, nedokončená.

Podali sme úsečný prehľad o rozhodujúcich životných etapách profesora Budila, ktorý celý svoj život spojil s osudmi našej právnej romanistiky. O tomto jeho vedeckom zápale a pedagogickej horlivosti vedia aj jeho žiaci a priatelia. Pre nich zostane profesor Václav Budil navždy vo vďačných spomienkach.

Peter Blaho

Seminář o reformách Josefa II.

U příležitosti dvousetého výročí vydání tolerančního patentu a patentu o zrušení nevolnictví uspořádala katedra dějin státu a práva právnické fakulty UJEP v Brně 4. 11. 1981 seminář věnovaný reformám Josefa II.

S úvodním referátem vystoupil K. Schelle (PF UJEP Brno), jenž zachytil základní rysy období vlády Josefa II. Nastínil důvody, jež vedly dvorské kruhy k uzákonění a realizaci reformy, které rozhodující měrou zasáhly do dalšího vývoje feudalismu. Poukázal na nejdůležitější reformy Josefa II., počínaje tolerančním patentem a konče zásahy do oblasti berní a urbaniální, jejichž cílem byla vedle reorganizace berní snaha převést robotní povinnosti na peněžité dávky a zároveň stanovení maximální míry vykořisťování rolníků vrchností i státem. Upozornil dále na to, že v minulosti nebylo hodnocení vlády Josefa II. v literatuře jednotné. Buržoazní historiografie se snažila nekriticky přeceňovat jeho reformní činnost, když ji hodnotila jako „revoluci shora“ a stavěla ji